

УДК 378147:811.111+316.733

ШКІЛЬНА ЛІНГВО-МЕТОДИЧНА АКАДЕМІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ В МОВНОМУ ВИШИ

Калініна Л.В., к. пед. н., професор,
професор кафедри міжкультурної комунікації та прикладної лінгвістики
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Стаття висвітлює можливості використання шкільної лінгво-методичної академії як засобу формування життєвої компетентності вчителя іноземної мови – навчання впродовж життя. Автором описані форми й методи роботи в такій академії, виділені функції та базові вміння вчителя іноземної мови.

Ключові слова: *ключова компетентність, навчання впродовж життя, лінгво-методична академія.*

Статья затрагивает возможности использования школьной лингво-методической академии как средства формирования жизненной компетенции учителя иностранного языка – обучение на протяжении жизни. Автором описаны формы и методы работы в такой академии, выделены функции и базовые умения учителя иностранного языка.

Ключевые слова: *ключевая компетенция, обучение на протяжении жизни, лингво-методическая академия.*

Kalinina L.V. SCHOOL ACADEMY OF LINGUISTICS AND METHODOLOGY AS A MEANS OF CONTINUOUS PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF AN ENGLISH SCHOOL TEACHER AT THE LINGUISTIC UNIVERSITY

The article deals with the possibilities of using school academy of linguistics and methodology as a means of continuous professional development of an English school teacher. The article contains the description of the author's experience, characteristics of principles and basic skills of CPD.

Key words: *key competence, CPD, continuous professional development, school academy of linguistics and methodology.*

Постановка проблеми. За умови збільшення інформаційного простору, розширення міжкультурної комунікації в усіх галузях життєдіяльності людини, інтеграції України в європейський освітньо-культурний простір зростає соціальне замовлення суспільства на реформування системи освіти в Україні. У нових умовах XXI століття загальнонавчальні заклади освіти призначені готувати учнів до життя в ринкових відносинах, навчати їх сучасних інформаційних технологій, здатності до участі в діалозі культур зі своїми зарубіжними однолітками. Основні державні документи (Закон України «Про освіту», Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття), Національна програма вивчення та популяризації іноземних мов «Go Global», Закон Нової української школи тощо) визначають і декларують ці пріоритети. Новий державний стандарт України та навчальні програми з іноземних мов мають на меті «розвиток і соціалізацію особистості учнів, формування у них національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самопізнання в умовах глобальних змін і викликів» [2, с. 4]. Сказане свідчить про те, що випускник нової україн-

ської школи є «цілісною особистістю, усебічно розвинутою, здатною до критичного мислення; патріотом з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини; є новатором, який здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці» [3, с. 6]. Щоб стати успішним випускником нової української школи, учень повинен засвоїти ключові компетентності такої школи, однією з яких є вміння вчитися впродовж життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз науково-методичної літератури із цього питання, зокрема робіт Л. Айзінової, В. Бута, О. Маркової, В. Шатун, А. Умінської, S. Bores, I. Jonnton, A. Lund та інших, показав, що, на жаль, методика формування цього виду компетентності ще недостатньо розроблена. Дослідження вчених присвячені характеристикам загальних аспектів цього виду компетентності, змісту й ролі, цілей, принципів та умов у системі професійної освіти. Незважаючи на важливість запропонованих теоретичних досліджень, постає питання про необхідність розроблення практичного компонента навчання впродовж життя. Тому зусилля вчених і методистів спрямовані на пошук ефективних

технологій і засобів навчання впродовж життя.

Постановка завдання. Оскільки в центрі нашої уваги – вчитель іноземної мови, то метою статті є спроба проаналізувати можливості шкільної лінгво-методичної академії (термін авторський) як засобу формування компетентності навчання впродовж життя.

Виклад основного матеріалу дослідження. У XXI столітті таке навчання виходить на чільні позиції у світових освітніх процесах як таке, що диктується базовими тенденціями сучасного розвитку людства, з одного боку, та можливістю узгодити потребу особистості інтегруватися до суспільства з потребою суспільства використовувати потенціал кожної особистості для забезпечення свого культурного та політичного саморозвитку – з іншого. Завдання це не просте й нове для багатьох учнів старшої школи, тому вчитель повинен допомогти учням підготуватися до навчання впродовж життя з урахуванням того предмету, який він/вона викладає в школі.

Наш більше ніж 30-річний досвід роботи показує, що шкільному вчителю легше справлятися з вирішенням завдань нової школи, якщо він/вона сам/а володіє цією компетентністю. Власний досвід учителя, на нашу думку, дає йому/їй змогу скоректувати підходи й методи формування подібної компетентності у своїх учнів з урахуванням їхніх вікових та індивідуальних особливостей. У цьому випадку вчитель буде виконувати функцію наставника та консультанта.

Інститут іноземної філології Житомирського державного університету імені Івана Франка два роки назад створив лінгво-методичну шкільну академію, членами якої стали 45 шкільних учителів англійської мови міста Житомира з різним стажем роботи в школі. Робота лінгво-методичної академії побудована на основі таких освітніх функцій:

– *розвивальної*, яка полягала в задоволенні духовних запитів учителів, потреб власного, творчого зростання. Учителі іноземної мови, особливо вчителі з багаторічним досвідом роботи, відмічають швидке старіння їхніх власних професійно-значимих знань як у галузі лінгвістики, так і в галузі методики викладання іноземних мов, що призводить до відставання від сучасного життя. Тому пріоритетом у навчанні впродовж життя стає визнання необхідності набуття нових знань, достатніх для роботи в новій Україні;

– *компенсуючої*, що дає вчителю можливість не тільки побачити власні прогалини в професійній діяльності, а й заповнити їх;

– *адаптивної*, яка полягає в оперативному вдосконаленні знань, умінь і навичок з іноземної мови в умовах виробничої ситуації. Після занять у лінгво-методичній академії вчитель мав можливість адаптувати отримані знання до рівня своїх учнів, а також експериментально перевірити ефективність отриманих методичних технологій у своєму класі;

– *інтегруючої*, що передбачає інтеграцію основних чотирьох змістових ліній у вивченні іноземної мови, які озвучені в новій програмі з іноземних мов.

Наш дворічний досвід роботи такої академії показав, що успішна реалізація всіх перерахованих функцій призводить до покращення мовних і методичних знань шкільного вчителя, його професійних знань, умінь у педагогічній сфері та забезпечення можливості розвитку себе як особистості. Інтерактивна робота в малих групах дала вчителям можливість усебічного розвитку не тільки професійного, а й власного інтелектуального, соціального та духовного потенціалу. Наявний в інституті іноземної філології центр із самопідготовки вчителя іноземної мови забезпечив учасників академії аутентичними аудіо- й відеоматеріалами, новітньою англійською літературою та комп'ютерними програмами. Отже, працюючи в рамках запропонованої теми, кожен учитель зміг побачити й оцінити свій рівень професійної підготовки, намітити цілі свого самовдосконалення та саморозвитку.

Теми, які викликають особливий інтерес і бажання вдосконалювати, визначені самими вчителями в результаті заповнення ними запропонованої анкети. Аналіз анкет показав, що 70% учителів відчувають невпевненість у власних знаннях у галузі лінгвістики й методики викладання іноземних мов під час підготовки своїх учнів до ЗНО. Так був складений план роботи лінгво-методичної академії, заняття якої проводили досвідчені викладачі кафедри міжкультурної комунікації та прикладної лінгвістики два рази на місяць і склалися з двох майстерень – лінгвістичної й методичної.

Відмінною особливістю майстерень є їх інтерактивний характер. Учителям запропоновані інноваційні технології навчання, які стимулювали їх до самостійного пошуку відповіді на запитання, що їх цікавили, знаходження компромісу або нового рішення запропонованого педагогічного конфлікту на уроці тощо. Проведення майстерень іноземною мовою також сприяло вдосконаленню мовленнєвих умінь учителя, значному поповненню словникового запасу, знайомству з новою лінгвістичною та методичною термінологією.

Не менш важливим моментом в організації роботи лінгво-методичної академії було надання можливості її учасникам самостійної пошукової роботи у виші на базі доступних джерел – автентичної довідникової літератури, комп'ютерних і відеокурсів, Інтернет-ресурсів тощо. На нашу думку, самостійний пошук потрібної інформації, оформлення її у вигляді презентації і представлення на розгляд для всієї групи, а також захист основних її положень сприяли формуванню дослідницьких умінь учителя. Більше ніж половина учасників лінгво-методичної академії відмітила важливість цих умінь, які допомогли подолати труднощі в підготовці й керівництві конкурсних учнівських робіт у рамках Малої академії наук (МАН). Оволодівши дослідницькими вміннями, вчителі не відчували труднощів у виборі теми дослідження для своєї учнів, у постановках проблем, структуруванні робіт, підведенні підсумків, а також у вміннях публічно захищати результати проведеного дослідження.

Наш досвід роботи в такій формі неформального навчання впродовж життя дав нам змогу визначити базові вміння для вчителя іноземної мови в цій компетентності:

– уміння іншомовного комунікативного спілкування (володіння необхідними моделями вербальної та невербальної комунікативної поведінки, що дає можливість удосконалювати власний рівень володіння іноземною мовою в спілкуванні з носіями мови);

– інтерактивні вміння як здатність працювати в різних режимах (парному, малогруповому, командному), навчатися один у одного та ділитися власним досвідом роботи в ЗНЗ;

– інтегративні вміння (здатність інтегрувати мовний і мовленнєвий матеріал у всі види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), а також знання з інших галузей знань для вирішення мовленнєвих і методичних завдань, які виникають);

– уміння в галузі ІКТ (здатність працювати зі Smart технологіями на уроках з іноземної мови, самостійно підбирати завдання для роботи в класі та доступні сайти для автономного навчання вдома);

– дослідницькі вміння (самостійно планувати як свою, так й учнівську дослідницьку роботу);

– уміння самостійного навчання (уміння визначити недостатні знання, уміння й навички, ставити завдання для поступового оволодіння ними, планувати власний саморозвиток упродовж життя).

У сукупності перераховані нами вміння диктують необхідність використання про-

дуктивних активно-творчих методів навчання з метою надання не тільки знань, а й досвіду їх самостійного засвоєння. Із цих усіх умов домінуючим елементом компетентності навчання впродовж життя є формування готовності вчителя іноземної мови до досвіду самоосвітньої діяльності, самостійного здобуття й засвоєння знань, переорієнтації з процесу на результат і якість освіти. Така освіта сприяє адаптації вчителя іноземних мов до нових соціально-економічних умов, що висувуються перед ним, є провідним чинником його зростання, а також дає можливість учителю самостійно конструювати індивідуальний «освітній маршрут» з урахуванням як власних професійних потреб, можливостей, індивідуальних особливостей, так і запитів сучасного суспільства.

Висновки з проведеного дослідження.

Ми вважаємо, що вищевикладений досвід роботи шкільної лінгво-методичної академії як одного із засобів навчання впродовж життя може бути використаний у рамках однієї школи, а також у міських, районних методичних об'єднаннях учителів. Форми роботи, зміст, тривалість можуть змінюватися залежно від умов і потреб, але в будь-яких випадках шкільна лінгво-методична академія є ефективним засобом навчання впродовж життя.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гриненко Д. Навчання впродовж усього життя в контексті сучасної Європейської іншомовної освіти. Український педагогічний журнал. 2015. № 4. С. 188–191.
2. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов. URL: mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/.
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL: <http://guonkh.gov.ua/content/documents/16/1517/attaches/4455pdf>.
4. Скорик Т.В. Освіта впродовж життя в контексті євроінтеграційних процесів. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія «Педагогічні науки». 2016. Вип. 135. С. 232–235.
5. Умінська А.П. Формування рефлексивної культури майбутнього вчителя іноземної мови у процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Житомир, 2017. 199 с.
6. The European Qualifications Framework for Lifelong Learning. Education of culture, 2001. 536 p.
7. Johnson I.M. The Proposed European Qualifications Framework for Lifelong Learning: Challenges and Opportunities. Education for Information. 2008. № 28. С. 13–20.
8. Lund A.M. Professional Development and European Projects in Education. Durham: University of Durham, 2011. 418 h.